

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 7 mai 2015¹

Cauza C-216/14

**Procedură penală
împotriva
Gavril Covaci**

[cerere de decizie preliminară formulată de Amtsgericht Laufen (Germania)]

„Cooperare judiciară în materie penală — Directiva 2010/64/UE — Dreptul la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale — Posibilitatea de a introduce o cale de atac împotriva unei hotărâri penale într-o altă limbă decât limba de procedură — Directiva 2012/13/UE — Dreptul la informare în cadrul procedurilor penale — Notificarea unei hotărâri penale unui mandatar și transmiterea prin scrisoare simplă persoanei acuzate — Termen de exercitare a căii de atac împotriva acestei hotărâri care începe să curgă de la notificarea acesteia mandatului”

1. Prezenta trimitere preliminară oferă Curții prima ocazie de a interpreta două directive adoptate în temeiul articolului 82 alineatul (2) TFUE. Această dispoziție constituie temeiul juridic pentru adoptarea unor norme minime destinate să faciliteze recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, precum și cooperarea polițienească și judiciară în materiile penale care au o dimensiune transfrontalieră. În special, articolul 82 alineatul (2) al doilea paragraf litera (b) TFUE permite Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene să adopte norme minime privind drepturile persoanelor în cadrul procedurii penale.
2. Cele două directive a căror interpretare se solicită sunt, pe de o parte, Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale² și, pe de altă parte, Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale³.
3. Prima întrebare va oferi Curții ocazia de a preciza întinderea dreptului la interpretare și la traducere în cazul introducerii unei căi de atac împotriva unei ordonanțe penale într-o altă limbă decât limba de procedură.
4. Cea de a doua întrebare privește aspectul dacă legislația germană care prevede un mecanism de notificare a ordonanțelor penale unui mandatar, urmată de o transmitere prin scrisoare simplă persoanei acuzate⁴, îndeplinește sau nu îndeplinește cerințele stabilite de Directiva 2012/13 și în special dreptul la informare cu privire la acuzare, prevăzut la articolul 6 din această directivă.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 280, p. 1.

3 — JO L 142, p. 1.

4 — În considerațiile care urmează, noțiunea de persoană acuzată include persoanele care au făcut obiectul unei condamnări penale și care pot exercita o acțiune împotriva acesteia.

I – Cadrul juridic

A – Dreptul Uniunii

1. Directiva 2010/64

5. Directiva 2010/64 consacră dreptul la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale. Aceasta constituie primul instrument adoptat în Uniunea Europeană prin care se urmărește consolidarea garanțiilor procedurale ale persoanei suspectate sau acuzate în materie represivă prin stabilirea de norme minime, conform articolului 82 alineatul (2) al doilea paragraf litera (b) TFUE.

6. Considerentele (14), (17) și (33) ale acestei directive au următorul cuprins:

„(14) Dreptul la interpretare și dreptul la traducere pentru persoanele care nu vorbesc și nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile sunt consacrate în articolul 6 din [Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950⁵], astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Prezenta directivă facilitează exercitarea acestor drepturi. În acest sens, obiectivul prezentei directive este de a garanta dreptul persoanelor suspectate sau acuzate la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale, în vederea garantării dreptului persoanelor respective la un proces echitabil.

[...]

(17) Prezenta directivă ar trebui să garanteze existența unei asistențe lingvistice gratuite și adecvate, care să le permită persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile să își exercite pe deplin dreptul la apărare, precum și să garanteze caracterul echitabil al procedurilor.

[...]

(33) Dispozițiile din prezenta directivă care corespund drepturilor garantate de CEDO și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁶ ar trebui interpretate și puse în aplicare în conformitate cu acele drepturi, astfel cum au fost interpretate în jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.”

7. Articolul 1 din Directiva 2010/64, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, are următorul cuprins:

„(1) Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale și al procedurilor de executare a unui mandat european de arestare.

(2) Dreptul menționat la alineatul (1) se aplică persoanelor din momentul în care acestora li se aduce la cunoștință de către autoritățile competente ale unui stat membru, prin notificare oficială sau în alt mod, faptul că sunt suspectate sau acuzate de comiterea unei infracțiuni, până la finalizarea procedurilor, prin aceasta înțelegându-se soluționarea definitivă a întrebării dacă persoanele în cauză au comis infracțiunea, inclusiv, după caz, stabilirea pedepsei și soluționarea oricărei căi de atac.

[...]”

5 — Denumită în continuare „CEDO”.

6 — Denumită în continuare „carta”.

8. Articolul 2 din această directivă, intitulat „Dreptul la interpretare”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedura penală respectivă, li se oferă, fără întârziere, servicii de interpretare în cadrul procedurilor penale desfășurate în fața autorităților de urmărire penală și a celor judiciare, inclusiv în cadrul interogatoriilor efectuate de poliție, în cadrul tuturor audierilor în fața instanței și în cadrul oricăror audieri intermediare necesare.

(2) Statele membre se asigură că, atunci când este necesar în vederea garantării caracterului echitabil al procedurilor, sunt disponibile servicii de interpretare pentru comunicarea dintre persoanele suspectate sau acuzate și avocații acestora, care are legătură directă cu interogatoriul și cu audierile din cadrul procedurilor sau cu introducerea unei căi de atac sau a oricărei alte cereri de natură procedurală.

[...]

(8) Interpretarea furnizată în temeiul prezentului articol trebuie să fie de o calitate suficientă să garanteze caracterul echitabil al procedurilor, în special prin garantarea faptului că persoanele suspectate sau acuzate cunosc cazul instrumentat împotriva lor și pot să își exercite dreptul la apărare.”

9. Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Dreptul la traducerea documentelor esențiale”, este redactat după cum urmează:

„(1) Statele membre se asigură că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile penale respective, li se furnizează într-un interval rezonabil de timp traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale pentru a se garanta faptul că respectivele persoane pot să își exercite dreptul la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.

(2) Documentele esențiale includ orice decizie de privare de libertate a unei persoane, orice rechizitoriu sau act de inculpare și orice hotărâre judecătorească.

(3) Autoritățile competente decid în fiecare caz în parte dacă mai există și alte documente esențiale. Persoanele suspectate sau acuzate sau avocații acestora pot înainta o cerere motivată în acest scop.

[...]”

2. Directiva 2012/13

10. Directiva 2012/13 este cel de al doilea instrument adoptat în vederea consolidării garanțiilor procedurale ale persoanei suspectate sau acuzate în materie penală în Uniune. Aceasta consacră dreptul la informare în cadrul procedurilor penale.

11. Considerentele (27), (28), (40) și (41) ale acestei directive prevăd:

„(27) Persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni ar trebui să primească toate informațiile referitoare la acuzare, astfel încât să-și poată pregăti apărarea și să se garanteze echitatea procedurilor penale.

(28) Informațiile puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la fapta penală de a cărei comitere sunt suspectate ar trebui să fie furnizate cu promptitudine, cel târziu înainte de primul lor interogatoriu oficial, de către poliție sau de către o altă autoritate competentă și fără a aduce atingere desfășurării anchetei în curs. Ar trebui furnizată o descriere suficient de detaliată a faptelor, inclusiv, dacă se cunosc, a momentului și locului, referitoare la infracțiunea de a cărei

comitere sunt suspectate sau acuzate persoanele, precum și a încadrării juridice posibile a infracțiunii prezumate, având în vedere etapa procedurilor penale în care se furnizează o astfel de descriere, astfel încât să se garanteze caracterul echitabil al procedurilor menționate și să se permită exercitarea efectivă a dreptului la apărare.

[...]

- (40) Prezenta directivă stabilește norme minime. Statele membre pot extinde drepturile menționate în prezenta directivă în vederea asigurării unui nivel mai ridicat de protecție și în situațiile care nu sunt tratate în mod expres în prezenta directivă. Nivelul de protecție nu ar trebui să scadă niciodată sub standardele prevăzute de CEDO, astfel cum sunt interpretate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.⁽⁴¹⁾ Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute de [c]artă. În special, prezenta directivă urmărește promovarea dreptului la libertate, a dreptului la un proces echitabil și a drepturilor în materie de apărare. Aceasta ar trebui pusă în aplicare în mod corespunzător.”

12. Articolul 1 din directiva menționată definește obiectul acesteia după cum urmează:

„Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă. [...]”

13. Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2012/13/CE definește domeniul de aplicare al acesteia după cum urmează:

„Prezenta directivă se aplică din momentul în care o persoană este informată de către autoritățile competente ale unui stat membru cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, până în momentul finalizării procedurilor, prin aceasta înțelegându-se hotărârea definitivă în legătură cu întrebarea dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea, inclusiv, dacă este cazul, pronunțarea sentinței și soluționarea unei căi de atac.”

14. Articolul 3 din această directivă definește dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale după cum urmează:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cu privire la cel puțin următoarele drepturi procedurale, astfel cum se aplică în dreptul intern, pentru a asigura posibilitatea exercitării efective a drepturilor respective:

[...]

- (c) dreptul de a fi informat cu privire la acuzare, în conformitate cu articolul 6;

[...]”

15. Potrivit articolului 6 din directiva menționată, intitulat „Dreptul la informare cu privire la acuzare”:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate primesc informații cu privire la fapta penală de a cărei comitere sunt suspectate sau acuzate. Informațiile respective se furnizează cu promptitudine și cu detaliile necesare pentru a se putea garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a dreptului la apărare.

[...]

(3) Statele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv natura și încadrarea juridică a infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate.

[...]”

B – Dreptul german

16. Articolul 184 din Legea privind organizarea judiciară (Gerichtsverfassungsgesetz, denumită în continuare „GVG”) prevede că limba instanțelor este germana.

17. Articolul 187 din GVG, astfel cum a fost modificat în urma transpunerii Directivelor 2010/64 și 2012/13, prevede:

„(1) Instanța prevede, pentru persoana acuzată sau condamnată care nu stăpânește limba germană sau care are deficiențe de auz sau de vorbire, un interpret sau un traducător în măsura în care este necesar pentru exercitarea drepturilor sale procesuale penale. Instanța avizează persoana acuzată într-o limbă pe care aceasta o înțelege cu privire la faptul că poate solicita în acest sens asistența gratuită a unui interpret sau a unui traducător pentru întreaga procedură penală.

(2) Pentru exercitarea drepturilor procesuale ale persoanei acuzate care nu stăpânește limba germană se impune, de regulă, traducerea scrisă a măsurilor privative de libertate, precum și a actelor de inculpare, a ordonanțelor penale și a hotărârilor nedefinitive [...]

[...]”

18. Potrivit articolului 132 alineatul (1) din Codul de procedură penală (Strafprozessordnung, denumit în continuare „StPO”), desemnarea de mandatarî în scopul notificării se organizează după cum urmează:

„Dacă persoana acuzată asupra căreia planează o puternică suspiciune că a săvârșit o faptă penală nu are domiciliul fix sau reședința în domeniul de aplicare teritorial al prezentei legi, dar nu sunt îndeplinite cerințele pentru emiterea unui mandat de arestare, se poate ordona, în scopul garantării desfășurării procedurii penale, ca persoana acuzată:

1. să furnizeze o garanție corespunzătoare care să acopere amenda estimată și cheltuielile aferente procedurii și
2. să mandateze în scopul notificării o persoană care locuiește în circumscripția teritorială a instanței competente.”

19. Articolul 410 din StPO, cu privire la opoziția la ordonanța penală, are următorul cuprins:

„(1) Persoana acuzată poate contesta ordonanța penală formulând, în termen de două săptămâni de la notificarea acesteia, opoziție la instanța care a emis ordonanța, în scris sau prin proces-verbal la grefă.
[...]

[...]

(3) Dacă o ordonanță penală nu a fost contestată în termenul prevăzut, aceasta dobândește caracterul unei hotărâri cu putere de lucru judecat.”

II – Litigiul principal și întrebările preliminare

20. La un control rutier efectuat la 25 ianuarie 2014 pe teritoriul Republicii Federale Germania, s-a constatat că domnul Covaci, cetățean român, conducea un autovehicul pentru care nu exista un contract de asigurare obligatorie de răspundere civilă valabil și că dovada asigurării (cartea verde) prezentată era falsificată.

21. Domnul Covaci a fost ulterior interogat de poliție cu privire la aceste fapte prin intermediul unui interpret.

22. Cu această ocazie, domnul Covaci, dat fiind că nu dispune nici de un domiciliu stabil și nici de o reședință în domeniul de aplicare teritorial al legii germane, a depus un mandat în scopul notificării, scris și irevocabil, în limba română, pentru trei funcționari ai Amtsgericht Laufen (Germania). În acest document se consemnează că toate documentele judiciare vor fi notificate acestor mandatar și că termenele pentru formularea unei căi de atac încep să curgă de la notificarea mandatarilor.

23. La 18 martie 2014, în urma cercetărilor, Staatsanwaltschaft Traunstein (Ministerul Public Traunstein, Germania) a solicitat emiterea unei ordonanțe penale la Amtsgericht Laufen împotriva domnului Covaci pentru toate faptele săvârșite, în scopul aplicării unei amenzi.

24. Ordonanța penală este o procedură penală simplificată, care permite să se stabilească o sancțiune în mod unilateral, fără desfășurarea unei ședințe. Eliberată de o instanță la cererea Ministerului Public pentru încălcări minore care nu necesită înfățișarea învinutului, ordonanța penală este o decizie provizorie. Aceasta dobândește caracterul unei hotărâri cu autoritate de lucru judecat la expirarea termenului de opoziție de două săptămâni de la notificarea ordonanței respective, dacă este cazul mandatarilor persoanei învinuite. Opoziția poate fi formulată în termenul prevăzut în scris sau prin proces-verbal depus la grefă și conduce la organizarea unei ședințe în fața instanței.

25. În cererea sa, Staatsanwaltschaft Traunstein a solicitat ca ordonanța penală să fie notificată învinutului prin intermediul mandatarilor săi și, în plus, ca eventualele observații scrise, inclusiv introducerea unei căi de atac împotriva ordonanței, să fie redactate în limba germană.

26. Amtsgericht Laufen, sesizat cu cererea privind emiterea ordonanței penale, ridică problema compatibilității rechizitoriului Staatsanwaltschaft Traunstein cu Directivele 2010/64 și 2012/13. Pe de o parte, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă obligația de a formula o cale de atac împotriva ordonanței penale în limba germană, care decurge din articolul 184 din GVG, este conformă cu dispozițiile Directivei 2010/64, care prevăd o asistență lingvistică gratuită pentru persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale. Pe de altă parte, această instanță are îndoieli în ceea ce privește compatibilitatea procedurii de notificare a ordonanței penale prin intermediul unui mandatar, urmată de transmiterea prin scrisoare simplă, cu Directiva 2012/13 și în special cu dreptul la informare cu privire la acuzația formulată.

27. În consecință, Amtsgericht Laufen a decis să suspende judecarea cauzei cu privire la procedura de emitere a ordonanței penale și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 1 alineatul (2) și articolul 2 alineatele (1) și (8) din Directiva 2010/64[...] trebuie interpretate în sensul că se opun unui ordin judecătoresc care, în aplicarea articolului 184 din [GVG], impune persoanelor acuzate să formuleze căi de atac numai în limba de desfășurare a procedurii, în speță germana, drept condiție de valabilitate?

- 2) Articolul 2, articolul 3 alineatul (1) litera (c) și articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13[...] trebuie interpretate în sensul că se opun obligării unei persoane acuzate să desemneze un mandatar în scopul notificării în condițiile în care termenul pentru formularea căilor de atac începe să curgă de la notificarea către mandatar și, în definitiv, nu prezintă importanță aspectul dacă persoana acuzată a luat efectiv cunoștință de acuzație?”

III – Analiza noastră

A – *Observații introductive*

28. Directivele adoptate în temeiul articolului 82 TFUE trebuie interpretate în funcție de obiectivele spațiului de libertate, securitate și justiție și în special de cele ale cooperării judiciare în materie penală.

29. Potrivit prevederilor articolului 82 alineatul (1) TFUE, cooperarea judiciară în materie penală se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare. Reiese de asemenea din articolul 82 alineatul (2) al doilea paragraf litera (b) TFUE că, pentru a facilita recunoașterea reciprocă, precum și cooperarea polițienească și judiciară în materie penală, legiuitorul Uniunii poate stabili norme minime privind drepturile persoanelor în procedura penală.

30. Astfel, este evident că acest norme numite „minime”, dar care privesc, în realitate, principii majore, referitoare printre altele la dreptul la apărare și la respectarea dreptului la un proces echitabil de la care statele membre nu pot deroga, sunt destinate să stabilească sau să întărească încrederea reciprocă, temeiul recunoașterii reciproce, ea însăși ridicată la rangul de piatră de temelie a construcției spațiului de libertate, securitate și justiție.

31. În ceea ce privește interpretarea unor astfel de norme numite „minime” și, mai general, a prevederilor directivelor care le conțin, identificăm trei consecințe.

32. În primul rând, expresia „norme minime”, căreia i-o preferăm personal pe cea de „norme de la care nu se poate deroga”, nu trebuie interpretată, cum se întâmplă prea des și nu fără prejudecăți, în mod reduționist în sensul că desemnează norme de importanță redusă. Astfel cum am arătat, este vorba în fapt despre un soclu imperativ de principii procesuale care asigură, în cadrul procesului penal, punerea în aplicare și respectarea drepturilor fundamentale care constituie temeiul valorilor comune care fac din Uniune un sistem întemeiat pe principiul statului de drept.

33. În al doilea rând și ținând seama de cele afirmate, normele adoptate în temeiul articolului 82 alineatul (2) TFUE trebuie interpretate în sensul care este adecvat să le asigure un efect util deplin, în măsura în care o astfel de interpretare, care va consolida protecția drepturilor, va întări în același timp încrederea reciprocă și, în consecință, va facilita mecanismul recunoașterii reciproce. A reduce domeniul de aplicare al acestor norme printr-o interpretare literală a textelor poate avea drept efect contracararea acestui mecanism al recunoașterii reciproce și, așadar, a construcției spațiului de libertate, securitate și justiție.

34. În al treilea rând, obligația legiuitorului Uniunii, amintită la articolul 82 alineatul (2) primul paragraf ultima teză TFUE, de a ține seama de tradițiile și de sistemele de drept ale statelor membre implică imposibilitatea impunerii unui sistem procedural unic. Și totuși, în diversitatea lor, sistemele procedurale ale statelor vor trebui să respecte principiile în discuție la punerea lor în aplicare, în caz contrar fiind considerate nevalide. Controlul cu privire la acest aspect revine, în primul rând,

instanțelor naționale, care au la dispoziția lor posibilitatea de a solicita Curții să se pronunțe cu titlu preliminar în caz de dificultăți. Vom observa în această privință că problemele de drept penal, în special în sens strict, sunt de competența instanțelor judiciare și că tradițiile constituționale ale statelor membre fac din acestea apărătoarele libertăților individuale.

35. Directivele supuse examinării se înscriu în mod incontestabil prin obiectul și dispozițiile lor clarificate prin considerentele lor, în cadrul articolului 82 TFUE și țin, așadar, de tehnica de interpretare pe care am descris-o și propunem Curții să o adopte.

B – *Cu privire la prima întrebare*

36. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență Curții să declare dacă articolul 1 alineatul (2), precum și articolul 2 alineatele (1) și (8) din Directiva 2010/64 trebuie interpretate în sensul că se opun ca o persoană care face obiectul unei ordonanțe penale, care nu cunoaște limba de procedură a instanței care a dat această ordonanță, să fie împiedicată să formuleze o cale de atac împotriva acestei hotărâri în propria limbă.

37. Cu titlu introductiv, trebuie să se înlătore orice ambiguitate care ar putea apărea în urma formulării acestei prime întrebări în raport cu libertatea de care dispun statele membre în ceea ce privește stabilirea limbii de procedură.

38. Directiva 2010/64 nu are nici ca obiect și nici ca efect să aducă atingere libertății statelor membre de a alege limba de procedură, cu alte cuvinte limba în care sunt redactate actele și înscrisurile de procedură și în care se exprimă autoritățile judiciare. Această directivă urmărește, dimpotrivă, păstrarea acestei libertăți, conciliind-o în același timp cu protecția drepturilor persoanei suspectate de a fi săvârșit o încălcare sau acuzate în acest sens, garantându-i dreptul de a beneficia de asistență lingvistică gratuită și adecvată atunci când aceasta nu vorbește sau nu înțelege limba în care se desfășoară procedurile⁷.

39. În consecință, dispozițiile articolului 184 din GVG, care prevăd respectarea limbii germane ca limbă de procedură, nu sunt contrare Directivei 2010/64⁸.

40. Totuși, este imposibil din punct de vedere material pentru persoana suspectată sau acuzată să se exprime într-o limbă pe care nu o cunoaște. Participarea efectivă a acesteia la procedura represivă și exercitarea dreptului său la apărare necesită în mod inevitabil intervenția unui interpret sau a unui traducător. Aceasta a fost de altfel situația în speță în etapa efectuării anchetei poliției, dat fiind că domnul Covaci a beneficiat de asistența unui interpret cu ocazia interogatoriului poliției.

41. Acest obstacol lingvistic se întâlnește pe tot parcursul procedurii. Astfel, formularea unei căi de atac împotriva unei hotărâri judecătorești nu se poate realiza fără prestația unui interpret sau ale unui traducător, pentru ca intenția de opoziție, exprimată în limba cunoscută de persoana acuzată, să fie enunțată în limba în care se desfășoară procedura.

⁷ — A se vedea considerentul (17) al directivei menționate.

⁸ — O astfel de concluzie este confirmată, în opinia noastră, prin Hotărârea Runevič-Vardyn și Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291), în care Curtea a arătat, pe un plan mai general, că, „potrivit articolului 3 alineatul (3) al patrulea paragraf TUE, precum și articolului 22 din [cartă], Uniunea respectă bogăția diversității sale culturale și lingvistice” (punctul 86) și că, „[c]onform articolului 4 alineatul (2) TUE, Uniunea respectă de asemenea identitatea națională a statelor sale membre din care face parte de asemenea protecția limbii oficiale naționale a statului” (*idem*).

42. Este necesar să se sublinieze de la bun început că, spre deosebire de ceea ce s-ar putea deduce din decizia de trimitere și astfel cum reiese din observațiile guvernului german, dreptul german pare să permită unei persoane acuzate, precum domnul Covaci, să formuleze o opoziție împotriva unei ordonanțe penale într-o limbă pe care o cunoaște. În plus, același drept și în special articolul 187 din GVG par să garanteze unei astfel de persoane o asistență lingvistică adecvată pentru a asigura traducerea unei astfel de căi de atac în limba de procedură.

43. Va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica conformitatea dreptului german cu dispozițiile relevante ale Directivei 2010/64, în lumina considerațiilor care urmează.

44. Directiva 2010/64 consacră dreptul la asistență lingvistică gratuită și adecvată, care să le permită persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile să își exercite pe deplin dreptul la apărare, precum și să garanteze caracterul echitabil al procedurilor. Astfel cum arată în mod întemeiat guvernul german, în speță se ridică, așadar, problema aprecierii dacă această asistență lingvistică se aplică în cadrul formulării unei căi de atac⁹. Mai concret, trebuie să se stabilească dacă sarcina intervenției unui traducător sau a unui interpret în acest cadru trebuie suportată de apărare, obligându-o să depună o cerere în limba germană, sau de organele de urmărire penală, oferind apărării posibilitatea de a formula o cale de atac într-o altă limbă decât limba de procedură.

45. Ne pare important, în acest stadiu, să precizăm că răspunsul nostru nu se va putea limita la cazul ordonanței penale. Astfel, confruntarea și concilierea necesară a limbii de procedură și a limbii persoanei acuzate nu sunt dificultăți proprii acestei forme de procedură simplificată.

46. Procedura de judecată simplificată reprezentată de ordonanța penală prezintă, desigur, particularități în raport cu exercitarea dreptului la apărare. Astfel, lipsa înfățișării persoanei acuzate în cadrul unei ședințe o lipsește de orice posibilitate de a-și prezenta versiunea cu privire la situația de fapt în fața unei instanțe înaintea formulării unei căi de atac împotriva ordonanței penale adoptate împotriva ei. Această specificitate a ordonanței penale a fost subliniată de Comisia Europeană pentru a susține că lipsa unei ședințe priva apărarea de posibilitatea de a-și exercita dreptul la interpretare și că, prin urmare, simpla posibilitate de a formula o cale de atac în limba sa îi oferea oportunitatea de a-și apăra în continuare cauza în fața unei instanțe, beneficiind de asistența unui interpret în cursul unei ședințe¹⁰.

47. Nu vom urma același raționament precum cel propus de Comisie. Astfel, ar fi prea reduționist să se aibă în vedere calea de atac formulată împotriva unei ordonanțe penale ca un mijloc de a putea beneficia de dreptul la interpretare în cadrul unei ședințe. Pe de o parte, dreptul la interpretare, astfel cum este protejat prin Directiva 2010/64, cunoaște un domeniu de aplicare mult mai larg decât cel al ședinței în fața instanței. Pe de altă parte, spre deosebire de ceea ce pare să considere Comisia, ședința în fața instanței nu este unica etapă care permite să se garanteze echitatea procedurală. Garanțiile procedurale se exercită pe tot parcursul procesului represiv. Întrucât formularea unei căi de atac este o etapă procedurală completă, ne pare inadecvat să se preconizeze calea de atac jurisdicțională ca un mijloc de a avea acces la exercitarea dreptului la apărare în cadrul ședinței, iar nu ca fiind în sine un mijloc pentru apărare de a exercita drepturile de care beneficiază pe tot parcursul procedurii.

9 — Punctele 24 și 29 din observațiile scrise ale guvernului german.

10 — Punctul 44 și următoarele din observațiile scrise ale Comisiei.

48. În opinia noastră, este, așadar, esențial să se examineze prima întrebare în termeni generali și să se stabilească dacă persoana acuzată în cadrul oricărei proceduri represive, simplificată sau clasică, poate beneficia de asistența gratuită a unui interpret sau a unui traducător în cadrul formulării unei căi de atac. În această privință, este irelevant dacă o astfel de persoană a recurs deja sau nu a recurs la asistența unui interpret sau a unui traducător cu ocazia unei ședințe care precedă formularea unei căi de atac.

49. Un act introductiv al unei căi de atac precum opoziția la o ordonanță penală care este în discuție în litigiul principal prezintă particularitatea de a fi un act de procedură penală emis de persoana acuzată către autoritățile judiciare competente, iar nu un act emis de aceste autorități către persoana acuzată. Problema ridicată de instanța de trimitere ne invită, așadar, să apreciem în ce măsură dreptul la asistență lingvistică se aplică cu privire la acest tip de act.

50. Articolul 1 din Directiva 2010/64 consacră dreptul la asistență lingvistică în cadrul procedurilor penale. Această directivă protejează mai precis, pe de o parte, dreptul la asistența unui interpret și, pe de altă parte, dreptul la asistența unui traducător, consacrând fiecareia un articol specific, în scopul de a le consolida protecția¹¹. Acest demers se distinge, de altfel, de cel efectuat de CEDO, care, la articolul 6 paragraful 3 litera e), consacră doar dreptul la asistența unui interpret, Curtea Europeană a Drepturilor Omului extinzând acest drept la traducerea anumitor înscrisuri procedurale¹².

51. În opinia noastră, este neîndoielnic că un act introductiv al unei căi de atac intră în domeniul de aplicare al Directivei 2010/64, pe care legiuitorul Uniunii l-a dorit deosebit de extins, cu alte cuvinte acoperind procedura penală în întregime.

52. Trebuie să se sublinieze astfel că, potrivit articolului 1 alineatul (2) din această directivă, dreptul la interpretare și la traducere „se aplică persoanelor din momentul în care acestora li se aduce la cunoștință de către autoritățile competente ale unui stat membru [...] faptul că sunt suspectate sau acuzate de comiterea unei infracțiuni, *până la finalizarea procedurilor*, prin aceasta înțelegându-se soluționarea definitivă a întrebării dacă persoanele în cauză au comis infracțiunea, inclusiv, după caz, stabilirea pedepsei și soluționarea oricărei căi de atac”¹³.

53. Astfel cum am arătat, dreptul la asistență lingvistică este împărțit în Directiva 2010/64 în două drepturi complementare, și anume, pe de o parte, dreptul la interpretare reglementat de articolul 2 din această directivă și, pe de altă parte, dreptul la traducerea documentelor esențiale, definit la articolul 3 din directiva menționată.

54. Una dintre dificultățile pe care le ridică problema supusă examinării constă în a determina care dintre aceste două articole constituie dispoziția pertinentă într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal. Această dificultate are drept consecință faptul că, deși orice persoană este de acord că dreptul de a formula opoziție sau o cale de atac împotriva unei hotărâri de condamnare penală constituie un drept esențial la apărare, persoanei acuzate i se poate refuza posibilitatea concretă de a exercita acest drept, ceea ce implică lipsirea acesteia de calea de atac prevăzută de dreptul național. Prin urmare, astfel cum am arătat în observațiile introductive, trebuie să se efectueze o interpretare largă a articolelor din Directiva 2010/64, în conformitate cu obiectivul de consolidare a drepturilor persoanelor în cadrul procedurii penale. Din această perspectivă, trebuie să se stabilească care dintre articolele 2 sau 3 din această directivă, care va surprinde prin lacunele pe care le conține ținând seama de caracterul esențial al dispozițiilor la care se referă, este de natură să garanteze cel mai bine persoanei acuzate dreptul de a exercita în mod efectiv căile de atac oferite de dreptul național.

11 — A se vedea Monjean-Decaudin, S., *La traduction du droit dans la procédure judiciaire – Contribution à l'étude de la linguistique juridique*, Dalloz, Paris, 2012, p. 149 și următoarele.

12 — A se vedea Hotărârea Luedicke, Belkacem și Koç împotriva Germaniei din 28 noiembrie 1978, seria A nr. 29, § 48.

13 — Sublinierea noastră.

55. În ceea ce privește actul introductiv al unei căi de atac, trebuie să se excludă, în opinia noastră, orice aplicare a dreptului la traducere, astfel cum este protejat de articolul 3 din Directiva 2010/64, în favoarea aplicării articolului 2 din această directivă.

56. Conform articolului 3 alineatul (1) din directiva menționată, persoanei acuzate în cadrul unei proceduri penale trebuie să i se furnizeze traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale pentru exercitarea dreptului său la apărare, pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor. Cu excepția deciziilor de privare de libertate a unei persoane, a rechizitoriilor și a actelor de inculpare, precum și a hotărârilor judecătorești, prevăzute în mod expres la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2010/64, documentele esențiale care necesită o traducere scrisă sunt stabilite în mod liber de către autoritățile competente.

57. Actul introductiv al unei căi de atac este, desigur, esențial pentru exercitarea dreptului la apărare. Cu toate acestea, apărarea nu ar putea solicita traducerea acestuia în limba de procedură în temeiul articolului 3 din această directivă. Astfel, modul de redactare a acestui articol 3 atestă că este destinat să reglementeze doar traducerea documentelor esențiale din limba de procedură într-o limbă înțeleasă de persoana acuzată. Dovada în acest sens este faptul că documentele esențiale enumerate la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2010/64, deși această enumerare nu este exhaustivă, constituie documente care sunt emise de autoritatea judiciară competentă. În plus, se poate deduce în mod clar din articolul 3 alineatul (4) din aceeași directivă că traducerea documentelor esențiale este concepută în sistemul directivei menționate, în sensul că are în vedere printre altele obiectivul „de a permite persoanelor suspectate sau acuzate să cunoască cazul instrumentat împotriva lor”.

58. Persoanele suspectate sau acuzate se pot prevala de dreptul la traducerea unui document esențial numai cu condiția ca acestea să nu înțeleagă limba în care documentul respectiv a fost redactat. Prin înțelegerea unui document, prin sesizarea sensului acestuia, se subînțelege primirea acestuia de către apărare, iar nu emiterea de către aceasta. În consecință, articolul 3 din Directiva 2010/64 privește doar traducerea documentelor emise de autoritățile judiciare competente, care trebuie înțelese de persoana acuzată, precum, de exemplu, deciziile de privare de libertate și hotărârile judecătorești.

59. Prin urmare, problema asistenței lingvistice în vederea formulării unei căi de atac de către o persoană care a făcut obiectul unei hotărâri penale trebuie analizată din perspectiva articolului 2 din această directivă.

60. Acest articol 2 consacră dreptul la interpretare. Articolul menționat prevede asistența unui interpret pe tot parcursul procedurii penale atunci când persoana suspectată sau acuzată nu vorbește sau nu înțelege limba de procedură. Contrar articolului 3 din directiva menționată, asistența lingvistică poate fi, în cadrul articolului 2 din Directiva 2010/64, solicitată de către apărare „nu numai pentru a înțelege, ci și pentru a se face înțeleasă”.

61. Atunci când persoana acuzată nu se poate exprima în limba de procedură, aceasta are, așadar, dreptul la serviciile unui interpret pentru ca declarațiile exprimate într-o limbă pe care o cunoaște, pe cale orală, în scris sau eventual prin limbajul semnelor în cazul în care prezintă deficiențe de auz sau de vorbire, să fie traduse în limba de procedură.

62. În consecință, articolul 2 din Directiva 2010/64 se aplică atât în ceea ce privește declarațiile sau actele adresate apărării, cât și în ceea ce privește declarațiile sau actele emise de apărare și adresate autorităților judiciare competente.

63. Pe de altă parte, astfel cum am constatat, reiese cu claritate din modul de redactare a articolului 1 alineatul (2) din această directivă că dreptul la asistență lingvistică este de aplicare extinsă și că prestațiile gratuite ale unui interpret pot fi solicitate de către apărare pe toată durata procedurii, inclusiv, așadar, în cadrul formulării unei căi de atac.

64. În plus, deși asistența unui interpret are vocația de a se realiza în cadrul ședințelor, textul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2010/64 demonstrează că o asemenea asistență nu este nicidecum limitată la această etapă orală a procedurii penale. Asistența unui interpret poate fi solicitată, așadar, în etapa procedurală reprezentată de formularea unei căi de atac împotriva unei hotărâri penale.

65. Această interpretare este confirmată de modul de redactare a articolului 2 alineatul (2) din aceeași directivă, care consacră intervenția gratuită a unui interpret în raporturile dintre persoanele suspectate sau acuzate și avocații lor.

66. Din această dispoziție reiese astfel că, în măsura în care acest lucru este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurii, persoanele suspectate sau acuzate pot beneficia de serviciile unui interpret pentru comunicarea cu avocatul lor la „introducerea unei căi de atac sau a oricărei alte cereri de natură procedurală”.

67. Nu identificăm niciun motiv de excludere a posibilității unei persoane acuzate care nu are avocat de a beneficia și de asistența unui interpret în vederea formulării unei căi de atac împotriva unei hotărâri penale.

68. Ordonanța penală, emisă în urma unei proceduri penale simplificate, este o hotărâre judecătorească împotriva căreia persoana acuzată poate formula opoziție fără asistența unui avocat, în scris sau prin proces-verbal depus la grefa instanței care a emis ordonanța. Dacă domnul Covaci ar fi fost cercetat în cadrul unei proceduri clasice, cu asistența unui avocat, ar fi putut beneficia de serviciile gratuite ale unui interpret pentru a introduce o cale de atac împotriva hotărârii pronunțate împotriva sa.

69. În opinia noastră, dreptul la asistența gratuită a unui interpret la formularea unei căi de atac nu poate fi condiționat de intervenția unui avocat fără a aduce grav atingere exercitării dreptului la apărare al persoanei acuzate care dorește să îndeplinească singură actele de procedură.

70. Finalitatea Directivei 2010/64 pledează în favoarea interpretării potrivit căreia o persoană acuzată care nu cunoaște limba de procedură trebuie să poată formula o cale de atac împotriva unei hotărâri penale într-o limbă pe care o cunoaște și să beneficieze de asistența unui interpret în vederea traducerii acestei căi de atac în limba de procedură.

71. În această privință, considerentul (17) al acestei directive prevede în mod clar că aceasta urmărește „să garanteze existența unei asistențe lingvistice gratuite și adecvate, care să le permită persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile să își exercite pe deplin dreptul la apărare, precum și să garanteze caracterul echitabil al procedurilor”.

72. Din această perspectivă, o exercitare deplină și completă a dreptului la apărare implică, pe de o parte, ca persoana acuzată să poată introduce într-o limbă pe care o cunoaște o cale de atac împotriva unei hotărâri penale și, pe de altă parte, ca aceasta să beneficieze de asistența unui interpret pentru a traduce această cale de atac în limba de procedură. Pe scurt, trebuie să se considere că, în cadrul formulării unei căi de atac, interpretarea voinței persoanei acuzate de a contesta condamnarea se realizează prin traducerea acestei căi de atac în limba de procedură.

73. Intervenția interpretului va permite persoanei acuzate să prezinte autorității judiciare competente argumentele și mijloacele sale de apărare sau, pentru a relua termenii utilizați de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „să se apere, în special prezentând instanței versiunea sa în ceea ce privește evenimentele”¹⁴. Introducerea unei căi de atac împotriva unei hotărâri penale permite persoanei acuzate să prezinte motivele pentru care această hotărâre poate fi contestată. A se refuza acesteia asistența unui interpret în cadrul introducerii unei asemenea căi de atac ar împiedica sau ar anula exercitarea dreptului la apărare al acestei persoane.

74. În ședință, guvernul francez a susținut interpretarea potrivit căreia Directiva 2010/64 nu s-ar opune ca un stat membru să impună, sub sancțiunea inadmisibilității, ca o persoană să formuleze o cale de atac în limba de procedură a instanței competente, sub rezerva ca acesta să furnizeze, anterior, acestei persoane asistența unui interpret sau a unui traducător. O astfel de luare de poziție este, în opinia noastră, simptomatică pentru neînțelegerea pe care o implică noțiunea de norme minime. Acest guvern și-a întemeiat astfel demonstrația pe argumentul potrivit căruia această directivă ar urmări doar adoptarea unor norme minime pentru a reține o interpretare restrictivă a directivei menționate. Astfel cum am arătat în observațiile noastre introductive, această modalitate de raționament ne pare eronată. Obiectivul unei cooperări judiciare în materie penală mai eficace, care se realizează printr-o consolidare a drepturilor procesuale ale persoanelor suspectate și ale persoanelor acuzate în cadrul unei proceduri penale, necesită, dimpotrivă, o interpretare largă a Directivei 2010/64, și anume cea care garantează cea mai bună protecție a dreptului la apărare al persoanelor în cauză.

75. Or, în opinia noastră, este neîndoielnic că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, caracterizată printr-un termen de a exercita calea de atac relativ scurt, respectiv de 15 zile, trebuie să se permită persoanei care face obiectul unei ordonanțe penale să formuleze mai întâi opoziție împotriva acesteia, pentru a opri curgerea acestui termen, interpretul intervenind ulterior doar pentru a asigura traducerea căii de atac în limba de procedură. Soluția susținută de guvernul francez, care constă în asigurarea unei intervenții a interpretului anterior formulării unei căi de atac, ar putea să facă, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, excesiv de dificilă sau imposibilă formularea căii de atac în termenul prevăzut. La această problemă se adaugă determinarea limbii în care persoana care face obiectul unei hotărâri penale ar trebui să formuleze cererea de a fi asistată de un interpret pentru a putea formula calea de atac. Întrebat în această privință în cadrul ședinței, guvernul francez nu a formulat un răspuns.

76. În încheiere, trebuie să se observe că Directiva 2010/64 lasă statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea formei pe care o poate lua prestarea unei interpretări furnizate, atât timp cât este gratuită și de o calitate suficientă pentru a garanta echitatea procedurală și a permite apărării exercitarea drepturilor sale.

77. Materializarea asistenței unui interpret poate lua diverse forme în funcție de particularitățile procedurii urmate. Asistența poate fi, evident, orală, atunci când acesta este prezent fizic și interpretează simultan afirmațiile apărării sau cele care sunt destinate acesteia. Se poate materializa de asemenea sub forma semnelor atunci când, de exemplu, o persoană prezintă deficiențe de auz sau de vorbire și nu se poate exprima oral. Articolul 2 alineatul (6) din Directiva 2010/64 prevede, în plus, în cazul în care prezența fizică a interpretului nu ar fi indispensabilă, recurgerea la mijloace tehnice de comunicare precum videoconferință, telefon sau internet. Este de asemenea posibil ca asistența lingvistică să ia forma unui formular al căii de atac tradus sau bilingv, astfel cum sugerează Comisia¹⁵. Ar fi astfel posibil să se anexeze la hotărârea de condamnare penală însăși, atunci când aceasta se

14 — A se vedea Hotărârea Kamasinski împotriva Austriei din 19 decembrie 1989, seria A nr. 168, § 74.

15 — Punctul 52 din observațiile scrise ale Comisiei.

notifică sau se adresează persoanei interesate, în legătură cu care nimeni nu contestă că trebuie tradusă și că există un temei juridic clar pentru aceasta, un imprimat în limba acestei persoane, pe care ar fi trebuit doar să îl completeze, în cazul în care ar considera că trebuie să procedeze astfel, și să îl returneze instanței în fața căreia trebuie introdusă calea de atac.

78. Este necesar să se sublinieze, în plus, că dreptul la interpretare nu se manifestă doar printr-o asistență pe cale orală a persoanei care nu vorbește limba de procedură. Acest drept poate prezenta de asemenea forma unei traduceri scrise a afirmațiilor exprimate de apărare într-un document precum un act introductiv al unei căi de atac.

79. În caz contrar, astfel cum reiese în mod expres din articolul 3 alineatul (7) din Directiva 2010/64, traducerea documentelor esențiale poate prezenta o formă orală.

80. În speță, asistența unui interpret în cadrul opoziției formulate împotriva unei ordonanțe penale poate prezenta atât formă orală, cât și formă scrisă. Astfel, potrivit articolului 410 alineatul (1) din StPO, opoziția la ordonanța penală poate fi formulată în scris sau prin proces-verbal la grefa instanței care a emis această ordonanță. Nu există, în opinia noastră, nicio îndoială că, în măsura în care asistența unui interpret este garantată în cadrul unei căi de atac formulate oral la grefa instanței competente, o astfel de asistență trebuie să fie garantată, în egală măsură, atunci când calea de atac este formulată în scris.

81. Prin urmare, concluzionăm că articolul 1 alineatul (2), precum și articolul 2 alineatele (1) și (8) din Directiva 2010/64 trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei legislații a unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede utilizarea unei anumite limbi ca limbă de procedură în fața instanțelor din acest stat. Totuși, aceleași dispoziții trebuie interpretate în sensul că permit unei persoane care a făcut obiectul unei hotărâri în materie penală și care nu cunoaște limba de procedură să introducă în propria limbă o cale de atac împotriva unei astfel de hotărâri, revenind instanței competente sarcina de a utiliza, în aplicarea dreptului la interpretare de care dispune persoana acuzată în temeiul articolului 2 din această directivă, mijloacele de natură să asigure traducerea căii de atac în limba de procedură.

C – Cu privire la a doua întrebare

1. Observații introductive

82. În procedura penală, executarea unei decizii de condamnare presupune ca aceasta să fie executorie. Această noțiune se distinge de noțiunea de decizie definitivă în anumite împrejurări, în special următoarele.

83. Executarea unei decizii de condamnare presupune să fi fost epuizate căile de atac, situație pe care nu o vom reține în cauză, sau ca persoana condamnată să nu le fi exercitat.

84. Această a doua ipoteză presupune ca persoana condamnată să fi avut cunoștința de hotărârea de condamnare și ca aceasta să se fi abținut, în cunoștință de cauză, să o conteste.

85. Atunci când persoana în cauză este prezentă în momentul pronunțării deciziei de condamnare, nu există nicio dificultate și, la expirarea termenului de a formula o cale de atac, decizia rămâne executorie și, în speță, și definitivă.

86. Atunci când persoana în cauză nu este prezentă în momentul pronunțării deciziei de condamnare, această decizie trebuie să îi fie comunicată, dat fiind că sentința devine executorie numai odată ce hotărârea se notifică persoanei respective și după expirarea căilor de atac al căror termen de exercitare începe să curgă de la îndeplinirea acestei formalități.

87. Este posibil ca persoanei condamnate să nu i se notifice hotărârea pentru motive care îi pot fi imputabile (de exemplu, sustragerea) sau nu îi pot fi imputabile (de exemplu, ineficiența serviciilor competente să notifice hotărârea). În aceste ipoteze, este necesar totuși ca hotărârea să fie executată și, așadar, ca aceasta să prezinte un caracter executoriu. Acesta din urmă îi va fi conferit printr-o modalitate de notificare formală, în speță unui mandatar, care nu trebuie să facă hotărârea definitivă și trebuie să permită, așadar, exercitarea căii de atac atunci când, în stadiul executării, persoana în cauză va fi fost găsită și/sau informată cu privire la existența unei hotărâri penale.

88. În ceea ce privește modalitatea de notificare, pe care am calificat-o drept „formală”, statele membre sunt libere să o stabilească pe cea mai adaptată.

89. Sistemul procedural german, astfel cum a fost explicat în cadrul ședinței, constă, în cazurile în care, de la origine, pot exista temeri că ar fi dificil ca persoana în cauză să fie contactată ulterior (în cauză, în situația domiciliului în străinătate), în recurgerea la un mandatar despre care rezultă că, în realitate, constituie un punct de contact oficial între autoritatea judiciară și persoana acuzată. Recurgerea la acest mandatar implică obligații pentru autoritatea judiciară (obligația de a efectua actele de notificare prin acesta), pentru mandatar (obligația de a adresa înscrisurile primite persoanei acuzate) și pentru persoana acuzată care trebuie să se informeze la acesta din urmă pentru a cunoaște stadiul procedurii.

90. Transmiterea de către instanță către mandatar a deciziei care trebuie notificată va constitui actul de procedură care marchează momentul de la care începe să curgă termenul la expirarea căruia decizia de condamnare va deveni executorie.

91. Acest sistem procedural care este cel adoptat de legislația germană nu este criticabil în sine, fie doar și pentru respectarea normei prevăzute la articolul 82 alineatul (2) primul paragraf ultima teză TFUE, și anume că normele adoptate pe baza acestui alineat trebuie să țină seama de diferențele dintre tradițiile și sistemele de drept din statele membre.

92. Mai este necesar și ca sistemul procedural respectiv să îndeplinească, în stadiul punerii sale în aplicare, necesitatea de a permite exercitarea dreptului la apărare al persoanei acuzate, împrejurare ce trebuie analizată în cadrul răspunsului care trebuie dat la cea de a doua întrebare.

2. Analiza noastră

93. Prin intermediul celei de a doua întrebări, Amtsgericht Laufen solicită, în esență, Curții să declare dacă articolul 2, articolul 3 alineatul (1) litera (c), precum și articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13 trebuie interpretate în sensul că se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede desemnarea de către persoana acuzată în cadrul unor proceduri penale, care nu are reședința în acest stat, a unui mandatar în vederea notificării unei ordonanțe penale adoptate împotriva sa, urmată de transmiterea prin scrisoare simplă a acestei ordonanțe de către mandatar persoanei acuzate, termenul de două săptămâni pentru formularea unei opoziții împotriva ordonanței menționate începând să curgă de la notificarea acesteia mandatarului.

94. În decizia de trimitere, Amtsgericht Laufen precizează că desemnarea unui mandatar pentru a primi notificările, care este prevăzută la articolele 116, 127a și 132 din StPO are drept consecință faptul că termenul de a formula o cale de atac împotriva unei decizii adoptate în cursul procedurii penale începe să curgă de la notificarea unei astfel de decizii mandatarului desemnat. Acesta din urmă transmite apoi decizia menționată persoanei acuzate prin scrisoare simplă, fără dovada expedierii și/sau

a primirii. Ar fi, aşadar, irelevant, în special în vederea calculării termenului de formulare a căii de atac, să se stabilească dacă și când persoana acuzată primește efectiv o decizie pronunțată în cursul procedurii penale. Instanța de trimitere arată în această privință că, în ceea ce privește o ordonanță penală, revine persoanei acuzate sarcina de a se asigura ea însăși că o primește și că îi deschide un prim acces la o instanță.

95. Directiva 2012/13 protejează, potrivit articolului 1 din aceasta, „dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă”.

96. Aceste două aspecte ale dreptului la informare sunt prevăzute de două articole distincte din această directivă, a căror interpretare este solicitată de instanța de trimitere. Articolul 3 din directiva menționată privește, potrivit titlului acestuia, „[d]reptul la informare cu privire la drepturi”. În ceea ce privește articolul 6 din Directiva 2012/13, acesta privește „[d]reptul la informare cu privire la acuzare”.

97. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din această directivă, „[s]tatele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cu privire la cel puțin următoarele drepturi procedurale [literele (a)-(e)], astfel cum se aplică în dreptul intern, pentru a asigura posibilitatea exercitării efective a drepturilor respective”. Printre drepturile procedurale menționate figurează, la articolul 3 alineatul (1) litera (c) din directiva menționată, „dreptul de a fi informat cu privire la acuzare, în conformitate cu articolul 6”.

98. Reamintim că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2012/13, „[s]tatele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate primesc informații cu privire la fapta penală de a cărei comitere acestea sunt suspectate sau acuzate. Informațiile respective se furnizează cu promptitudine și cu detaliile necesare pentru a se putea garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a dreptului la apărare”.

99. Pe de altă parte, articolul 6 alineatul (3) din aceeași directivă prevede că „[s]tatele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv natura și încadrarea juridică a infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate”.

100. Reiese din articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2012/13 că aceasta are un domeniu de aplicare deosebit de extins. Astfel, potrivit acestei dispoziții, directiva menționată „se aplică din momentul în care o persoană este informată de către autoritățile competente ale unui stat membru cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, *până în momentul finalizării procedurilor*, prin aceasta înțelegându-se hotărârea definitivă în legătură cu întrebarea dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea, inclusiv, dacă este cazul, pronunțarea sentinței și soluționarea unei căi de atac”¹⁶.

101. Articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13 trebuie coroborat cu articolul 2 alineatul (1) din aceeași directivă. Astfel, în măsura în care legiuitorul Uniunii a prevăzut în mod clar aplicarea Directivei 2012/13 pe tot parcursul procedurii penale, de la primele suspiciuni până la pronunțarea hotărârii, dacă este cazul după epuizarea căilor de atac, trebuie să se considere că dreptul la informare cu privire la acuzare, prevăzut la articolul 6 alineatele (1) și (3) din directiva menționată, cuprinde dreptul persoanei acuzate de a fi informată cu privire la o decizie de condamnare penală împotriva sa înainte și în scopul formulării eventuale a unei căi de atac împotriva unei astfel de decizii.

16 — Sublinierea noastră.

102. Astfel, cerința care figurează la articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2012/13, potrivit căreia informații detaliate cu privire la acuzare trebuie să se ofere „cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță”, acoperă situația în care o ordonanță penală este pronunțată împotriva unei persoane acuzate și o opoziție poate fi formulată de aceasta împotriva ordonanței respective, conducând din nou, însă de această dată în cadrul unei proceduri clasice, „la prezentarea fondului acuzării în instanță”.

103. Într-o asemenea situație, dreptul la informare cu privire la acuzare are ca finalitate să permită persoanei acuzate să își exercite în mod efectiv dreptul la apărare și în special să introducă o cale de atac împotriva hotărârii penale pronunțate împotriva sa.

104. În opinia noastră, mecanismul german de notificare a ordonanței penale unui mandatar, urmată de o transmitere a acesteia către persoana acuzată prin scrisoare simplă, nu contravine, în principiu și sub rezervele pe care le vom prezenta ulterior, dreptului la informare cu privire la acuzare astfel cum este protejat de articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13.

105. Astfel, se impune constatarea că această directivă nu reglementează problema modalităților de notificare a actelor care intervin în cursul procedurii penale.

106. Totuși, statele membre, atunci când stabilesc aceste modalități de notificare, trebuie să se asigure că respectă drepturile pe care directiva menționată le acordă persoanelor acuzate. În consecință, soluția reținută de Republica Federală Germania pentru a notifica ordonanțele penale pronunțate împotriva unor persoane care nu au reședința în acest stat membru ar fi criticabilă numai dacă aceasta ar încălca dreptul la informare cu privire la acuzare și, în sens larg, dreptul la apărare, în special cel de a formula o cale de atac.

107. Astfel cum am arătat anterior, notificarea hotărârilor de condamnare penală unui mandatar constituie mijlocul ales de Republica Federală Germania pentru a executa astfel de hotărâri în cazurile în care pot exista temeri că ar fi dificilă contactarea persoanei în cauză după pronunțarea hotărârilor respective, în special în cazul unei domiciliery în străinătate.

108. În cazul desemnării unui mandatar în scopul notificării, acesta din urmă este obligat să transmită fără întârziere hotărârea penală de condamnare persoanei în cauză, dacă este cazul însoțită de o traducere în limba acestei persoane.

109. În ședință, guvernul german a fost întrebat cu privire la ce se întâmplă atunci când persoana acuzată primește cu întârziere ordonanța penală și este astfel împiedicată să formuleze o opoziție împotriva acestei ordonanțe în termenul de două săptămâni care curge de la notificarea ordonanței amintite mandatului desemnat. Astfel, într-o asemenea situație, ordonanța penală poate fi executată, dacă este cazul prin recurgerea la asistența judiciară penală. În consecință, este esențial să se stabilească dacă, în stadiul executării ordonanței penale, persoana în cauză mai poate formula sau nu mai poate formula o opoziție împotriva acestei ordonanțe penale.

110. Guvernul german a răspuns la această întrebare în mod afirmativ. Acesta a precizat că, potrivit dreptului german¹⁷, atunci când persoana acuzată a fost împiedicată să formuleze o opoziție în termenul de două săptămâni, aceasta poate solicita să fie repusă în situația anterioară din momentul în care este informată cu privire la existența unei ordonanțe penale pronunțate împotriva sa, în special în stadiul executării acestei ordonanțe penale. Într-o asemenea situație, persoana acuzată poate solicita, așadar, ca situația să fie îndreptată și ca dreptul său la apărare să fie respectat.

17 — Se pare că guvernul german face trimitere la articolul 44 din StPO, care prevede o repunere în termen atunci când o persoană este împiedicată să respecte un termen de exercitare a căii de atac, fără ca aceasta să rezulte din culpa sa.

111. Aceste explicații confirmă că, în dreptul german, o ordonanță penală poate deveni executorie fără a dobândi totuși un caracter definitiv. Astfel, în stadiul executării acestei ordonanțe, persoana acuzată trebuie să poată formula o opoziție împotriva ordonanței respective în cazul în care nu a fost informată mai rapid cu privire la existența acesteia.

112. Trebuie să se precizeze totuși că, pentru a fi considerat ca deplin conform cu dreptul la informare cu privire la acuzare, a cărui finalitate este printre altele de a permite persoanei care face obiectul unei decizii de condamnare penală să exercite o cale de atac împotriva unei astfel de decizii, mecanismul german de desemnare a unui mandatar în vederea notificării unei ordonanțe penale, urmată de transmiterea prin scrisoare simplă a acestei ordonanțe de către mandatar persoanei acuzate, nu poate avea drept efect reducerea termenului incompresibil de două săptămâni de care dispune această persoană pentru a formula o opoziție împotriva ordonanței amintite.

113. În această privință, pot apărea două situații.

114. În prima situație, persoana care a făcut obiectul unei ordonanțe penale o primește în cadrul termenului de două săptămâni care începe să curgă de la notificarea acestei ordonanțe mandatarului. În această situație, termenul legal de formulare a căii de atac de care dispune persoana acuzată pentru a contesta ordonanța respectivă nu poate fi diminuat cu numărul de zile care separă notificarea mandatarului cu domiciliul la sediul instanței de primirea de către persoana în cauză a scrisorii care conține hotărârea de condamnare penală împotriva sa. Astfel, mecanismul de notificare unui mandatar, urmată de o transmitere prin scrisoare simplă către persoana acuzată, ar avea în caz contrar drept efect reducerea termenului legal de care beneficiază această persoană pentru a contesta ordonanța penală emisă împotriva sa, acest mecanism fiind susceptibil în acest caz să o împiedice să dispună de timpul necesar pentru pregătirea apărării sale. În cazul în care ar avea drept efect lipsirea persoanei acuzate de beneficiul integralității termenului legal pentru formularea unei opoziții împotriva unei ordonanțe penale, un astfel de mecanism ar aduce atingere dreptului la apărare care trebuie, potrivit articolului 48 alineatul (2) din cartă, să fie garantat oricărei persoane acuzate.

115. Împrejurarea că o persoană primește o ordonanță penală în cadrul termenului de două săptămâni care începe să curgă de la notificarea acestei ordonanțe mandatarului nu trebuie să o împiedice, așadar, să beneficieze de integralitatea termenului legal la care are dreptul pentru a formula o opoziție împotriva ordonanței respective, în caz contrar aducându-se atingere finalității dreptului la informare cu privire la acuzare.

116. În cea de a doua situație, persoana care a făcut obiectul unei ordonanțe penale o primește sau i se notifică, eventual în stadiul executării, în afara termenului de două săptămâni care începe să curgă de la notificarea acestei ordonanțe mandatarului. Într-o asemenea situație, această persoană trebuie de asemenea să poată beneficia, din momentul în care este informată cu privire la ordonanța amintită, de integralitatea termenului legal de două săptămâni pentru a putea formula o opoziție împotriva ordonanței penale în cauză.

117. Pe scurt, deși un stat membru are posibilitatea de a adopta, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, un sistem de notificare a deciziilor în materie penală unui mandatar și de a stabili un termen de la această notificare, la expirarea căruia aceste decizii sunt executorii, un asemenea sistem nu trebuie, în schimb, să aibă drept efect lipsirea persoanelor acuzate de posibilitatea de a-și exercita căile de atac, în termenul legal prevăzut de legislația acestui stat, din momentul în care sunt informate cu privire la aceste decizii.

118. Având în vedere aceste precizări, concluzionăm că articolul 2, articolul 3 alineatul (1) litera (c), precum și articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13 trebuie interpretate în sensul că nu se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede desemnarea de către o persoană acuzată în cadrul unei proceduri penale, care nu are reședința în acest stat, a unui mandatar în vederea notificării unei ordonanțe penale adoptate împotriva sa, urmată de

transmiterea prin scrisoare simplă a acestei ordonanțe de către mandatar persoanei acuzate, cu condiția ca acest mecanism procedural să nu împiedice respectiva persoană să beneficieze de termenul legal de două săptămâni, prevăzut de legislația statului în cauză, pentru a formula o opoziție împotriva acestei ordonanțe penale, termenul menționat trebuind să curgă din momentul în care persoana respectivă ia cunoștință, indiferent de modalitate, de ordonanța amintită.

IV – Concluzie

119. Având în vedere toate aceste considerații, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Amtsgericht Laufen după cum urmează:

- „1) Articolul 1 alineatul (2), precum și articolul 2 alineatele (1) și (8) din Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei legislații a unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede utilizarea unei anumite limbi ca limbă de procedură în fața instanțelor din acest stat. Totuși, aceleași dispoziții trebuie interpretate în sensul că permit unei persoane care a făcut obiectul unei hotărâri în materie penală și care nu cunoaște limba de procedură să introducă în propria limbă o cale de atac împotriva unei astfel de hotărâri, revenind instanței competente sarcina de a utiliza, în aplicarea dreptului la interpretare de care dispune persoana acuzată în temeiul articolului 2 din această directivă, mijloacele de natură să asigure traducerea căii de atac în limba de procedură.
- 2) Articolul 2, articolul 3 alineatul (1) litera (c), precum și articolul 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că nu se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede desemnarea de către o persoană acuzată în cadrul unei proceduri penale, care nu are reședința în acest stat, a unui mandatar în vederea notificării unei ordonanțe penale adoptate împotriva sa, urmată de transmiterea prin scrisoare simplă a acestei ordonanțe de către mandatar persoanei acuzate, cu condiția ca acest mecanism procedural să nu împiedice respectiva persoană să beneficieze de termenul legal de două săptămâni, prevăzut de legislația statului respectiv, pentru a formula o opoziție împotriva acestei ordonanțe penale, termenul amintit trebuind să curgă din momentul în care persoana în cauză ia cunoștință, indiferent de modalitate, de ordonanța respectivă.”